

такава власт, че куманският велможа Тертерий можалъ да завземе престола (1280) и да го предаде на своитѣ потомци. Братъ му Елтимиръ господарувалъ около Балкана като полунезависимъ династѣ. Шишманъ бдински (споредъ думитѣ на византийцитѣ) билъ отъ полукумански произходъ. Въ Македония и до днесъ съществуватъ градъ Куманово и село Куманичево при Костуръ; селото Куманитѣ при Тръвна въ Балкана. Собственото име Куманъ се срѣща не само въ старосръбски паметници, но живѣе и до сега още у българския народъ.

Тъменъ е произходътъ на днешнитѣ *гагаузи* — християни, които говорятъ турски езикъ и живѣятъ въ околноститѣ на Варна и черноморскитѣ пристанища. Нѣкои ги смѣтатъ за потомци на куманитѣ (Узи, Огузи), чийто езикъ наистина е родственъ на турския (стр. 155). Хамеръ възъ основа на източни извори разправя, какво въ 1263 г. византийцитѣ надарили съ земи въ Добруджа избѣгалия селджукски султанъ Изединъ. Тогава ужъ се преселили до 10—12,000 *турски* семейства отъ Мала-Азия подъ предводителството на Салтукдедъ, чийто гробъ и до сега е запазенъ въ Бабадагъ; но скоро следъ това тѣзи поселенци се преселили наново въ Кримъ и по Кипчакскитѣ степи. Въ никой другъ паметникъ, обаче, ни дума не е споменато за това ¹⁴.

Единъ отъ старитѣ елементи отъ населението на полуострова били *ромѣнитѣ* или *власитѣ* (стр. 164). Още въ 1164 год. се споменуватъ по крайбрежieto на Черно море власи като стари италиански колонисти ¹⁵. По-късно тѣ съвсемъ изчезватъ отъ балканскитѣ страни, а между това по равнинитѣ оттатъкъ Дунава възниква ромѣнската държава.

Въ градоветѣ имало колонии отъ *италиански* търговци (генуезци и венецианци), фактории *дубровчански*, чийто роденъ езикъ билъ сръбскиятъ, и селища на *сакси* — нѣмски рудокопачи. Къмъ тия чужденци ще се върнемъ още веднажъ малко по-надолу.

Евреитѣ при царъ Иванъ Александра (1331—1365) предизвикали голѣми безпокойства. По-рано се споменува за тѣхъ само въ 1294 г., когато татаринътъ Чоки по Светославова заповѣдъ билъ наказанъ съ смъртъ, изпълнена отъ евреи палачи. Еврейскитѣ извори, за жалостъ, сж ни недостъпни.

Новъ елементъ отъ населението сж *циганитѣ* — арийски народъ, дошълъ въ V в. отъ Индия въ Персия, въ VII в. — въ Сирия, а въ IX в. — въ Византийската империя. Въ Европа за пръвъ пжтъ се появили въ Гърция презъ XIV в., отъ гдето сж минали въ славянскитѣ земи, а презъ времето на воевода Владиславъ (ок. 1370 г.) — въ Влашко. По тоя начинъ, по всѣка вѣроятностъ, тѣ се появили въ България къмъ срѣдата на XIV в. Като сетнина отъ тѣхното живѣне всрѣдъ тия народи било, както на това посочи Миклошичъ, това, че следи отъ ромѣнския, южно-славянския, а най-вече отъ гръцкия езици се срѣщатъ въ всички цигански диалекти на Европа, даже въ Испания и въ Англия ¹⁶.

Колкото се отнася до задграничнитѣ сношения, то най-главни врагове на българския народъ презъ срѣднитѣ вѣкове били гърцитѣ и маджаритѣ. Съ Маджарско българското царство граничило известно време на западъ въ Браничево, а по-късно, следъ учредяването на Северинския банатъ, отъ Оршо̀ва на Дунава до устието на Алута.

Въ българския езикъ намираме и нѣкои заимки отъ маджарския: *русакъ*, царство (*ország*), урове боляри (*úr*); сжщо тѣй и отъ езика на франкитѣ, напр.: шлемъ (гилемъ), кастелъ (*castellum*), стрела габилота (*javelot*) ¹⁷.

5. *Държавно и международно право.* Държавниятъ глава носѣлъ името *царъ*, което по значение е тжждествено съ византийското βασιλεὺς и латинското *imperator*. Това име е отъ латински произходъ, понеже е образувано